

Stručni rad

# **KOMUNIKACIJSKO POUČAVANJE KNJIŽEVNOSTI - OTVARANJE DIJALOGA O PROBLEMIMA ADOLESCENATA**

Tatjana Emeršič

Srednja šola za gostinstvo in turizem Maribor

## Sažetak

Nastava književnosti u suvremenoj srednjoj školi puno je više od stavljanja teksta u kontekst teorije književnosti i povijesti. Školska interpretacija umjetničkih tekstova također je susret mladog čovjeka sa samim sobom i prilika za upoznavanje svijeta u kojem živi. Čitajući odabrane starije, a posebno suvremene tekstove, učenici se susreću s teškim situacijama i nedaćama književnih likova, koje i sami osjećaju, ali ih često niti ne prepoznaju niti razumiju. Učitelj može proširiti značenje školskog čitanja književnih tekstova u razgovoru s učenicima, u kojem otkriva različite poglede mladih na problematiku, temu, motiv. Na taj način jačamo samosvijest učenika i potičemo ih na rješavanje vlastite nelagode u kojoj bi se mogli naći. U ovom radu predstavljamo školsku interpretaciju kratke priče, u kojoj razvijamo osjetljivost mladih da prepoznaju svoje ili tuđe (emocionalne i fizičke) teškoće i traže pomoć koja bi ublažila ili otklonila probleme.

**Ključne riječi:** umjetnost pričanja, problemi adolescenata, pomoć.

# 1. Uvod

Književni sadržaji u nastavi slovenskog jezika u srednjim strukovnim i tehničkim školama prilika su za susret učitelja, tekstova i učenika na čitalačkoj priredbi [6] koja svim sudionicima nudi potpunije književno i estetsko iskustvo.

Za empatično čitanje i kvalitetno razumijevanje književnog teksta, naravno, vrlo je važna motivacija za učenje, što je uvijek poseban izazov za učitelja materinjeg jezika. Ako u učionici stvorimo ugodnu, opuštenu atmosferu koja nudi siguran prostor za sučeljavanje različitih pogleda i stavova o nekom fenomenu, možemo s odgovarajućom dozom empatije i osjetljivosti otvoriti dijalog s učenicima u kojem će reagirati na pročitani sadržaj, sa svojim iskustvima.

Susrećući različite sudbine književnika, učeći strane životne priče, učenici mogu uvidjeti i vlastite nedaće i otkriti da nisu sami i usamljeni u svojim problemima. Štoviše, suosjećanjem s drugačijim, posebnim, neobičnim sudbinama upoznaju i sebe, svoje vršnjake, odrasle te razvijaju toleranciju i ujedno realističnu kritiku različitih društvenih pojava.

U ovom radu predstavljam primjer školske interpretacije kratke priče suvremenog slovenskog pisca Andreja Blatnika Električna gitara, koja govori o krizi međuljudskih odnosa, guranju pojedinca na marginu društva, raznim oblicima obiteljskog nasilja i njegove posljedice. Priča je prvi put objavljena u zbirci kratke proze Zakon žudnje 2000. godine [1].

## 2. Poučavanje književnosti-način razmišljanja o sebi

### 2.1 Andrej Blatnik, Električna gitara

Pripovijetka Električna gitara uvrštena je u katalog njegove strukovne mature iz slovenskog jezika u srednjoj strukovnoj školi, a kao tekst po slobodnom izboru nalazi se i u udžbeniku za nastavu književnosti u drugom razredu srednjih strukovnih škola.

U nastavi književnosti bavim se njome u oba obrazovna programa, jer je to jedan od onih književnih tekstova koji u otvorenom dijalogu s učenicima nudi mogućnost prepoznavanja različitih problema i poteškoća učenika i pronalaženja načina za poboljšanje dobrobiti adolescenata.

#### Sadržaj:

*Priča predstavlja problematičan odnos oca i sina koji žive u velikoj oskudici. Prije nekoliko godina supruga ih je napustila zbog obiteljskog nasilja, majka je koja je sa sobom pvela i svoju kćer, mlađu sestru glavnog junaka. Dječak se muči sa sviranjem harmonike, ali ne može odsvirati prave tonove. Atmosfera je tmurna i mračna. Očekuje oca i boji se njegova dolaska. Razmišlja o električnoj gitari koja ima ogromnu snagu. Da je imam, mogao bih čak i ugoditi svom ocu. Kako bi iz harmonike izvukao ubrane zvukove i oživio je, spaja je na električni kabel. Kad*

*dođe kući, otac se zapetlja u njega i umire. Dječak se naivno nada da će pronaći majku koja bi mu mogla kupiti električnu gitaru. Završetak ostaje otvoren. [2]*

### **2.1.1 Tijek školske interpretacije [4] (dva nastavna sata):**

Uvodni razgovor: Učenike prvo motiviram na emocionalno čitanje projicirajući fotografije različitih obitelji uz odabranu glazbu – jedni su sretni, povezani, drugi slomljeni i nesređeni. Pozivam učenike da razmisle o svojoj obitelji, tko su njezini članovi, kako se razumiju.

Priprema za čitanje: Slijedi najava teksta koji ćemo čitati. Početni razgovor o različitim obiteljima priprema učenike za probleme odabranog umjetničkog teksta i omogućuje im bolje razumijevanje.

Čitanje: Naglas čitam tekst Električna gitara, u 4-godišnjoj školi čitanje prepuštam također i učenicima.

Spoznajemo: Nakon čitanja slijedi kratka pauza za skupljanje dojmova, zatim vođenim pitanjima o pročitanom s učenicima otvaram dijalog koji je temelj za uvid u temu, motive, poruku i priliku za sebe:

Predstavite obiteljsku priču dječaka iz priče. Kako dječak doživljava svoju obitelj? Objasnite dječakov odnos prema ocu i opravdajte ga. Što doživljava kada očekuje da se njegov otac vrati? Čega se boji i odakle crpi snagu? Kako doživljava svoju majku? Što je uzrokovalo raspad obitelji? Usporedite dječakov život prije i nakon gubitka obitelji. Zašto dječak odbija harmoniku i što mu znači gitara? Kako dječak doživljava sebe? Kako shvaćate kraj priče? [5]

Govorimo i pišemo: Slijedi sinteza spoznaja o pročitanom tekstu. Razgovor zaokružujem usmjeravanjem učenika na rješavanje zadataka iz čitanja:

**O čemu se radi u tekstu? Zaokružite pravilni odgovor:**

- a) o učenju sviranja električne gitare
- b) o ljubavi između oca i sina
- c) nasilje i otuđeni odnosi u obitelji

**Koje oblike nasilja u obitelji prepoznamo u tekstu? Pomozite si tekstom Zakona o sprječavanju nasilja u obitelji na internetu – postoji najmanje šest oblika nasilja među članovima obitelji [7]. Pronađite primjere iz sljedećeg:**

- fizičko nasilje – npr. otac tuče dijete
- spolno nasilje -
- psihično nasilje -
- ekonomsko nasilje -
- zanemarivanje -
- uhođenje -

**Što tekst poručuje?**

- a) Obitelj je sigurno utočište od vanjskog svijeta.
- b) Nisu sve obitelji sretna, neke ugrožavaju svoje članove.
- c) Djeca su vlasništvo roditelja, pa ovi potonji mogu odlučivati o svemu o vlastitoj djeci.

### ***U slučaju života prosudite kako obiteljski odnosi u naše vrijeme utječu na maloljetničku delinkvenciju.***

Potičem učenike da izraze svoje mišljenje o tekstu, motivima, temi, važno je da svoje stavove potkrijepimo na sadržajan način te ih povežemo s događajima i pojavama u svom životu. Mladi su u početku uglavnom suzdržani, nerado govore o nasilju u obitelji i teško im je, pogotovo ako su već doživjeli nešto slično. No, uz primjereno ohrabrenje, pričaju o pričama svojih kolega iz razreda, rođaka koji su pretrpjeli neki oblik obiteljskog nasilja (alkoholizam, nesuglasice među roditeljima koje eskaliraju u psihičko i fizičko nasilje, seksualno nasilje...), te pričaju kako su se žrtve ponašale i tko je pomogao. Ponekad učenici prijavljuju svoja iskustva obiteljskog nasilja. Ispovijesti su uvijek šokantne. U školi svaki otkriveni slučaj nasilja nad mladima prijavljujemo odgovarajućim stručnim službama koje u suradnji sa školskim psihologom i razrednicom pronalaze najprikladnije rješenje za učenika u potrebi te mu pružaju potrebnu podršku i pomoć.

#### ***Gdje potražiti pomoć?***

Potičem učenike da razmisle o tome kome bi mogli vjerovati ako su i sami bili žrtve obiteljskog nasilja ili ako smatraju da je netko od njihovih prijatelja i poznanika u opasnosti. Osim očekivanih odgovora, kao npr. roditelji, rodbina, učitelji, liječnici..., učenici kažu da bi u nevolji nazvali TOM telefon, vjerovali školskom psihologu ili čak anonimno prijavili policiju.

Raspravu o tekstu Električna gitara zaključujem prikazom stručnih službi koje nude različite oblike pomoći mladima u potrebi [3].

## **3. Zaključak**

Nastava književnosti u srednjoj školi uvijek je i razgovor sa samim sobom i širom zajednicom. Školska interpretacija ne proizlazi iz "ničega", već je ima smisla povezati s već pročitanim tekstovima, medijskim porukama i, naravno, osobnim iskustvom čitatelja. Dok čitaju odabrane tekstove, učenike se može potaknuti da drugačije reagiraju na ono što su pročitali: npr. izrada reproduktivnih tekstova, usporedba književnosti i drugih medija, ilustracija teksta (motiva), razgovor s kolegama iz razreda o pročitanom i sl. [6]

Uz sve to, mladi ne samo da se osposobljavaju za čitanje, govorenje, pričanje, pisanje, već razvijaju sposobnost samopromatranja, jačaju svijest o svom položaju i ulozi u društvu, kod kuće, među vršnjacima i u odnosu prema autoritetu. Pritom i emocionalno sazrijevaju, uče prepoznati svoje poteškoće, razvijaju toleranciju i empatiju za drugačije, posebne, obilježene i traže izlaze iz svoje nelagode. Motivirani i socijalno osviješteni mladi ljudi sposobni su promatrati svoje ponašanje kroz empatijsko praćenje školskog tumačenja književnih tekstova, naučiti prihvaćati odgovornost za svoje postupke učeći strane priče i, na kraju, ali ne i najmanje važno, lijek za svoje ozljede tražiti/pronaći u književnosti .

## 4. Literatura

- [1.] Blatnik, A. (2000). Zakon želje. Ljubljana: Beletrina.
- [2.] Električna kitara. URL: <https://gradiva.txt.si/slovenscina/slovenscina-za-gimnazije-srednje-sole/4-letnik/sodobno-slovensko-pripovednistvo-/andrej-blatnik-zakon-zelje/sinteza-215/> (3.11.2021).
- [3.] Kam po pomoč? URL: <https://www.tosemjaz.net/kam-po-pomoc> (8.11.2021).
- [4.] Kvas, J. (2010). Mlada obzorja, književnost 2, učbenik za 2. letnik srednjega poklicnega izobraževanja. Ljubljana: DZS.
- [5.] Primeri nalog. URL: <https://ucilnice.arnes.si/mod/resource/view.php?id=70952> (9.11.2021).
- [6.] Dr. Saksida, I. Književnost in njene medijske predelave. URL: <https://www.modra-akademija.si/knjizevnost-in-njene-medijske-predelave/> (3.11.2021).
- [7.] Zakon o preprečevanju nasilja v družini. URL: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5084> (8.11 2021).